

VAI TRÒ VĂN HÓA NỀN VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ HỌC CÁC MÔN HỌC ĐẠI CƯƠNG Ở KHOA QUAN HỆ CÔNG CHÚNG VÀ TRUYỀN THÔNG - ĐẠI HỌC VĂN LANG

ROLE OF BASE CULTURE AND EFFECTIVENESS IMPROVEMENT OF
GENERAL SUBJECTS IN PUBLIC RELATION AND COMMUNICATION
DEPARTMENT - VAN LANG UNIVERSITY

LÊ THỊ VÂN^(*)

TÓM TẮT: Nhiều tân sinh viên khi nhập học thường không thích học những môn đại cương, dù các môn đại cương là những môn khoa học cơ bản. Vì vậy, bài viết này nêu lên tầm quan trọng của các môn đại cương như là “văn hóa nền” giúp sinh viên có tư duy logic, có phương pháp học tốt các môn chuyên ngành vào các năm tiếp theo. Ngoài ra, bài viết còn gợi ý cho sinh viên những “bí kíp” để học tốt các môn đại cương trong chương trình đào tạo ở bậc đại học.

Từ khóa: chương trình đào tạo, môn học đại cương, văn hóa nền, hứng thú học tập, giải pháp.

ABSTRACT: Many fresh year students are less likely to study general subjects, even if general courses are basic sciences. This article, therefore, raises the importance of general subjects as the "base culture" that equips students with logical thinking and good learning method for specialized subjects in subsequent years. In addition, the article also gives students the "tips" to learn the basics of the university's training program well.

Key words: training program, general subject, base culture, learning interest, solution.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Chúng ta đang sống trong một thời đại mà nhịp độ thay đổi diễn ra nhanh chóng với tốc độ chóng mặt. Sự thay đổi này diễn ra trong mọi mặt đời sống xã hội và có tác động rất lớn đến sản xuất, cách quản lý và nếp sống, nếp suy nghĩ của mọi người. Con người hiện đại mà xã hội cần không chỉ là người có tri thức chuyên ngành hay tay nghề cao mà còn phải có kiến thức “cơ bản” vững chắc. Chính vì vậy, vấn đề giáo dục các môn học đại cương cho sinh viên luôn luôn là vấn đề quan trọng và vẫn được

triển khai trong chương trình đào tạo ở bậc đại học với mục đích góp phần tạo nên sự phát triển toàn diện cho sinh viên không chỉ về kỹ năng chuyên môn mà cả về kiến thức nền tảng cần thiết. Hội thảo Đảm bảo chất lượng của Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn năm 2016 đã nhấn mạnh: “Trong thời đại hội nhập, các chương trình giáo dục đại cương nhằm cung cấp cho sinh viên các trải nghiệm và kiến thức, kỹ năng cần thiết để trở thành những người đóng góp tích cực, hiệu quả cho sự phát triển không ngừng của cộng đồng toàn cầu

^(*) TS. Trường Đại học Văn Lang, levan.mykim@gmail.com, Mã số: TCKH09-23-2018

(về văn hóa, xã hội, khoa học, kỹ thuật,...”. Chương trình giáo dục đại cương còn nhấn mạnh đến việc giáo dục cho người học bản chất đa văn hóa, liên ngành của xã hội hiện đại, đến phẩm chất đạo đức và ý thức trách nhiệm công dân với cộng đồng xã hội bên cạnh phát triển toàn diện bản thân” người học [1]. Điều này, trong các chương trình đào tạo ở đại học đều được chú ý. Tức là chương trình đào tạo nghề cho sinh viên phải có sự phân chia tỷ lệ hợp lý giữa các môn đại cương với các môn chuyên ngành.

Tuy vậy, trong nhiều năm qua, việc học tập các môn học đại cương của sinh viên ở các trường đại học nhìn chung vẫn còn nhiều hạn chế. Không ít sinh viên coi việc học các môn này là sự lãng phí thời gian, một công việc mệt nhọc, những kỳ thi cực hình. Nhìn chung, các bạn ít có hứng thú với những môn học này,... Thực tế tìm hiểu hoạt động học tập các môn học đại cương tại Khoa Quan hệ công chúng và Truyền thông, Trường Đại học Văn Lang cho thấy cũng có tình trạng tương tự. Do đó, chúng ta phải có trách nhiệm, phương pháp nhằm thay đổi nhận thức và giúp sinh viên hứng thú khi học các môn đại cương, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo đối với sinh viên ở các trường đại học nói chung và ở Trường Đại học Văn Lang nói riêng.

2. NỘI DUNG

2.1. Khái niệm và tầm quan trọng của các môn đại cương đối với sinh viên các trường đại học hiện nay

2.1.1. Các môn học đại cương là gì?

Các môn đại cương là các môn học dành cho sinh viên năm thứ nhất và thứ hai khi họ bắt đầu bước vào đại học. Thông thường môn đại cương gồm: Triết học, Kinh tế chính trị,

Chủ nghĩa xã hội khoa học, Lịch sử Đảng, Pháp luật đại cương, Tâm lý, Xác suất thống kê,... được giảng dạy ở hầu hết các học viện, đại học, cao đẳng. Riêng ngành Quan hệ công chúng và Truyền thông của Trường Đại học Văn Lang, ngoài những kiến thức đại cương kể trên, sinh viên còn được trang bị thêm một số kiến thức đại cương khác để phục vụ cho chuyên ngành như: Tiếng Việt thực hành, Mỹ học đại cương, Cơ sở văn hoá Việt Nam, Văn học Việt Nam hiện đại, Điều tra xã hội học,...

2.1.2. Các môn học đại cương - “Văn hóa nền” trong chương trình đào tạo đại học

“Văn hóa nền” là một cụm từ, một hình ảnh có tính chất ví von, dùng để chỉ tầm quan trọng của các môn học đại cương trong chương trình đào tạo đại học. Vì sao vậy?

Chúng ta có thể lý giải điều này bằng một cách dùng hình ảnh. Nếu ví toàn bộ kiến thức học 4 năm ở đại học được coi như một ngôi nhà. Các môn đại cương sẽ được ví như nền móng của ngôi nhà, nếu muốn ngôi nhà vững chắc, vươn cao, nền móng phải vững chắc; nếu thờ ơ trong việc xây dựng nền móng, chắc chắn sẽ không có cơ hội vươn cao, mà nếu có vươn lên thì cũng sẽ vấp ngã.

Những kiến giải như trên được chứng minh từ hai thực tế:

Thứ nhất, theo các cuộc điều tra xã hội học, sinh viên thường có thái độ thờ ơ với các môn học đại cương, đa số các em nghĩ rằng đã vào cao đẳng - đại học thì chỉ tập trung học chuyên ngành thôi. Cũng có một số khác nhận thức được rằng, để có thể học các môn chuyên ngành tốt, cần phải có những kiến thức nền tảng, những phương pháp học đúng đắn, những cách suy luận

logic, và những điều này chính các môn học đại cương sẽ đem lại cho các em. Bước vào ngưỡng cửa cao đẳng - đại học, các em phải thay đổi cách học, tự học, tự nghiên cứu là chính. Có bạn đã xác định đúng đắn rằng: *“Để đi đến mọi cái đích thì đều phải có sự khởi đầu và các môn học đại cương có thể coi là “bản lề” cho những bước đi ấy. Đại cương là các môn dành cho những sinh viên năm nhất, năm hai khi bắt đầu bước vào môi trường học tập mới ở đại học như Triết học, Kinh tế chính trị, Chủ nghĩa xã hội khoa học, Lịch sử Đảng, Tâm lý, Xác suất thống kê,... Vào Đại học các bạn phải dành khoảng 1/3 thời gian cho các môn học đại cương vốn được coi là nhàm chán đó tuy nhiên khi trải qua các môn học này bạn sẽ có cơ sở tốt nhất để lặn sâu hơn vào các môn chuyên ngành”*.

Thứ hai, nhiều sinh viên ra trường làm việc trái với chuyên môn đã học. Về điều này, trên diễn đàn VTV1 ngày 3/4/2013 giữa nhà báo Kim Dung và PGS.TS. Nguyễn Kim Sơn (Phó Giám đốc Đại học Quốc gia Hà Nội) về chủ đề *“Nghịch lý đào tạo đại học và nhu cầu xã hội”*. Nhà báo Kim Dung, người có nhiều năm theo dõi mảng giáo dục nhận định: *“Việc đào tạo và nhu cầu xã hội chênh nhau đã xuất hiện từ rất nhiều năm. Bất cứ quốc gia nào cũng có hiện tượng này cho thấy sự bất cập và biến động của kinh tế thị trường hiện nay”*, PGS.TS. Nguyễn Kim Sơn cho biết: *“Trong số các cử nhân ra trường, một phần nào đó không làm đúng ngành nghề thì nhiều người nghĩ cũng bình thường. Nhưng nếu con số đó là hàng nghìn người và tập trung làm ở một nơi lại là điều đáng phải suy nghĩ”*.

Một nghiên cứu khác của Trường Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn (Hà Nội) cho biết hơn 26% sinh viên ra trường thất nghiệp và hơn 70% làm trái ngành nghề [2].

Như vậy, công tác đào tạo cử nhân và nhu cầu của thị trường lao động luôn có phần chênh lệch. Thị trường việc làm ngày càng tinh giảm, cần sinh viên có chuyên môn sát yêu cầu thực tế, có kỹ năng mềm. Điều đó các cơ sở đào tạo không chú ý xây dựng chương trình đào tạo theo *Chuẩn đầu ra* thì sẽ khó đáp ứng. Thêm nữa, số trường đại học ngày một tăng kéo theo số sinh viên ra trường thất nghiệp ngày một đông hơn. Nghịch lý là số lượng sinh viên đông nhưng chất lượng lại không cao. Sinh viên khó có khả năng tiếp cận thị trường lao động do kỹ năng mềm hạn chế. Nhiều cử nhân làm việc tại các doanh nghiệp vẫn phải đào tạo lại bằng cách tự học hoặc cử đi học.

Thực tế hiện nay, một số sinh viên tốt nghiệp khó kiếm được việc làm phù hợp với chuyên ngành họ được đào tạo. Nhưng tại sao họ vẫn tồn tại được? Lý do nằm ở chỗ dù đi làm trái chuyên ngành, nhưng sinh viên học tốt các môn đại cương, điều đó có thể giúp các em thích nghi phần nào với môi trường mới. Dù không làm việc đúng chuyên môn, các em cũng đủ tự tin để có thể vừa làm vừa học nhờ có nền tảng tốt, có phương pháp tốt để thích nghi với môi trường mới. Như vậy, giáo dục đại cương là công cụ hiệu quả để tăng cường khả năng làm việc của sinh viên tốt nghiệp. Vì vậy, có ai đó ví các môn học đại cương là nền tảng, là văn hóa nền trong chương trình đào tạo đại học là hoàn toàn có lý.

2.2. Nguyên nhân và giải pháp khơi nguồn hứng thú học tập các môn đại cương cho sinh viên hiện nay

2.2.1. Nguyên nhân về việc sinh viên thờ ơ những môn đại cương

Quan niệm sai lầm của sinh viên

Sinh viên chưa nhận thức đúng vai trò, vị trí, tầm quan trọng của các môn đại cương là kiến thức văn hoá nền cho mình. Do đó, nhiều sinh viên cho rằng chỉ cần chú tâm vào các môn chuyên ngành còn các môn đại cương không quan trọng. Thậm chí, một số sinh viên Trường Đại học Văn Lang, ngành Quan hệ công chúng và Truyền thông năm thứ nhất, thứ hai cũng muốn “đốt cháy giai đoạn”, không muốn học những môn đại cương, mà mong được học ngay những môn chuyên ngành. Nhiều sinh viên không biết rằng, những môn đại cương sẽ giúp bạn có tư duy logic, có phương pháp học tốt các môn chuyên ngành của mình. Từ nhận thức lệch lạc như trên, dẫn đến tình trạng “truyền thông miệng” từ lớp trên xuống lớp dưới, “các em” lớp dưới học qua loa, khi thi chỉ cần điểm 5, kết quả là việc học lại, thi lại môn đại cương cũng không hiếm.

Trong một phiếu khảo sát, một sinh viên ngành Quan hệ công chúng và Truyền thông đã viết: “Ngày đầu chân ướt chân ráo bước vào trường đại học, tôi cứ tưởng tượng những giờ học về lý thuyết PR mở ra sẽ to lớn và tươi đẹp vô cùng. Thế nhưng, gần hai năm đầu chúng tôi chỉ học toàn các môn học đại cương. Biết rằng, kiến thức đại cương giúp cho sinh viên có nền tảng về mặt lý luận. Nhưng sinh viên mới học hết chương trình phổ thông, tìm hiểu trên mạng, thấy nghề PR đang rất “hot” (dễ tìm

việc làm, lương cao, nhiều cơ hội làm cho công ty nước ngoài,...), đang khao khát được học ngay những môn chuyên ngành mà mình thích, để được thể hiện mình, được gần với nghề. Nhưng thực tế là phải dành gần hai năm cho các môn học đại cương”.

Với câu hỏi: “Nếu được lựa chọn, bạn có học các môn đại cương trong chương trình học hay không?”, có đến 38-54% trả lời “không”. Nhiều bạn cho rằng những môn học đại cương nhàm chán, tốn thời gian, công sức, tiền bạc và “chỉ học cho qua” [3].

Một sinh viên khác cho rằng: “Những môn học đại cương rất ít phục vụ các môn chuyên ngành và ngành nghề sau này. Giảng viên dạy nhàm chán. Bài giảng phải chạy đua với lượng kiến thức lớn nên khó tiếp thu, học xong không nhớ gì hết”. Nhiều bạn xác nhận rằng đến lớp để điểm danh, ở lớp sinh viên ít nghe giảng, ngồi lướt web, nói chuyện, thậm chí ngủ gục trên bàn [4].

Phương pháp giảng dạy của giảng viên

Cách học đại cương truyền thống là bài giảng trên lớp của giảng viên, sinh viên đi học đủ, đúng giờ, trả bài kiểm tra và tham gia kỳ thi hết môn. Kiểu học này chính là một trong những nguyên nhân khiến môn đại cương trở nên “nhàm chán”. Một số giảng viên phụ trách những môn học đại cương thừa nhận, khối lượng kiến thức của các môn học này quá nhiều, trong quá trình giảng dạy, thầy cô thường truyền đạt một cách khô cứng, thiếu liên hệ với thực tế, chủ yếu là dạy theo sách vở. Lúc đó, sinh viên cảm thấy học “những môn đại cương là áp lực đè lên vai” [4].

2.2.2. Một số giải pháp gợi mở hứng thú học các môn đại cương

Cải tiến chương trình đào tạo ở các khoa.

Trao đổi với Báo Điện tử Giáo dục Việt Nam

(20/2/2016) PGS.TS Nguyễn Văn Nhã - nguyên Trưởng Ban Đào tạo Đại học Quốc gia Hà Nội đã có ý kiến về chương trình đào tạo: *“Tôi lấy thí dụ các em học những ngành về nghệ thuật thì ngay từ ban đầu đã phải dạy cho các em những môn học cảm nhận được cái hay, cái thú vị của ngành ấy. Hay những em nào học về Toán thì rõ ràng đam mê của các em sẽ là Toán, vậy phải học những môn có tính gợi mở của Toán, chứ không thể nào vào học năm thứ nhất là dạy Triết, nào là quan niệm phương Đông, quan niệm phương Tây, ... những kiến thức đó đều hay cả. Nhưng thiết kế kiểu ấy không phù hợp và nó dễ gây ra tâm lý chán nản cho sinh viên”* [5].

Nhiều giảng viên, thậm chí cựu sinh viên ra trường cũng cho rằng: học gần hai năm cho các môn đại cương không phải quá nhiều, nhưng do cách phân bổ chương trình tập trung tất cả vào những năm đầu tiên, điều đó làm cho sinh viên cảm thấy mệt mỏi, chán nản, sinh ra lỗi học vẹt.

Từ những ý kiến trên cho thấy, nên chăng, chương trình đào tạo ở các khoa cần cải tiến, cho sinh viên học xen kẽ một vài môn chuyên ngành với môn đại cương để tạo cảm hứng cho sinh viên khi ngay từ năm đầu tiên, đã tiếp cận với những môn học liên quan trực tiếp đến nghề nghiệp mà họ lựa chọn

Sinh viên phải có và đọc giáo trình trước khi đến lớp. Tìm mua giáo trình của các môn học đại cương rất quan trọng. Tất cả nội dung môn học, bài tập, thậm chí đề thi đều thường nằm trong giáo trình. Giáo trình do giảng viên trong khoa, trong trường biên soạn hay giáo trình chuẩn của Bộ Giáo dục và Đào tạo đều là những “cẩm nang” vô cùng quý giá. Nắm được nội dung chính của bài giảng trong giáo trình, ở trên lớp nếu lắng nghe thầy cô

giảng sẽ tiếp thu được “giáo trình thứ hai” (vì bài giảng của thầy cô luôn mở rộng kiến thức và có những ví dụ minh họa rất thú vị và cập nhật thực tế).

Sinh viên nên tập ghi bài trên lớp. Đối với những môn học trên giảng đường đại học, các giảng viên sẽ không thể giảng dạy cho các bạn cụ thể như giáo viên cấp 3. Việc giảng bài bằng trình chiếu slide hay lời giảng, không ghi lên bảng nhiều.

Tân sinh viên phải nhanh chóng làm quen với cách học mới này. Nhiều bạn hiện nay lười ghi chép, thậm chí dùng điện thoại chụp lại các slide của thầy cô, và nghĩ thế là đủ. Song, đó là sự lười biếng. Đối với những môn đại cương bạn cần ghi chép bài đầy đủ, diễn đạt theo ý hiểu của mình để việc ôn thi sau này dễ dàng hơn. Bạn cũng có thể thắc mắc với giảng viên ngay và luôn những phần khó hiểu. Bản thân việc ghi chép cũng là sự luyện tập năng lực nghe, ghi và hiểu bài ngay trên lớp. Đó cũng là cách rèn luyện tư duy, là phương pháp học ở đại học.

Tích cực ngoại khóa, điền dã. Cách học đại cương muốn thoát ly truyền thống là các lớp tổ chức ngoại khóa, làm bài tập nhóm, điền dã thực tế, ... chắc chắn những phương pháp này sẽ giúp việc học đạt hiệu quả.

Thay vào đó, nếu các lớp tổ chức đi ngoại khóa, làm bài tập nhóm, đi thực tế, ... chắc chắn sẽ giúp việc học đạt hiệu quả. (Cuốn *Sao thầy không mãi tuổi teen* của Lê Hoàng) cũng là một gợi ý thêm về cách dạy và cách học của thầy và trò môn lịch sử). Giáo sư Bành Tiến Long - nguyên Thứ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo khẳng định: *“Môn học đại cương cũng phải có ngoại khóa, có giao lưu xã hội, tổ chức tham quan, ngành kỹ thuật phải có thực nghiệm, bài*

giảng có video minh họa. Thầy phải đặt ra các bài tập tình huống và gợi mở cho sinh viên tìm hiểu, giải đáp. Nói cách khác, thầy là người thiết kế cái khung, còn sinh viên là người thi công chi tiết bài giảng trên khung đó. Chỉ có như thế giờ học mới sinh động được” [3].

Tổ chức diễn đàn trên mạng xã hội. Phương thức này được dùng trong diễn đàn trực tuyến. Chỉ cần tân sinh viên gửi lên một chủ đề (Topic, Thread) trong một đề mục (Category, Forum), kêu gọi sự trợ giúp hoặc đặt ra một vấn đề để mọi người thảo luận thì ngay lập tức tinh thần học tập theo nhóm trên mạng được phát huy. Một thành viên của khoa Mỹ thuật công nghiệp chia sẻ: “*Không chỉ tự học trên lớp, mình còn vào cả forum trao đổi bài vở giữa các sinh viên nữa. Chỉ đọc ý kiến các bạn thôi, mình cũng đã học được nhiều điều rồi*”.

3. KẾT LUẬN

Các môn học đại cương đối với sinh viên đại học là vô cùng quan trọng. Nước ta gọi “giáo dục đại cương” trong khi các nước dùng cụm từ “giáo dục tổng quát” (General Education). Nội dung của giáo dục tổng quát thường bao gồm: kỹ năng nhận thức và năng lực/kỹ năng xã hội (thu

thập dữ liệu, quan sát và phân tích, giải quyết vấn đề, thích nghi với môi trường mới, quan hệ xã hội,...); những nội dung liên quan đến luân lý, phẩm hạnh, đạo đức; những hiểu biết chung về triết học, kinh tế học, luật học, về nhà nước, thiết chế, về lịch sử, tôn giáo, nghệ thuật,...

Học đại cương là để cung cấp một nền giáo dục không chỉ toàn diện về mặt học thuật, mà còn giúp phát triển các kỹ năng viết, nói, và lý luận cho sinh viên. Đó thực sự là *Văn hóa nền*.

Tuy vậy, sinh viên hiện nay (trong đó có sinh viên PR) vẫn chưa nhận thức đúng vai trò quan trọng của các môn đại cương, vẫn còn lối học thụ động, chỉ suy nghĩ khi giảng viên hỏi. Chính điều này đã tạo ra sức ỳ từ sinh viên. Đây là trở ngại lớn nhất trong việc đổi mới phương pháp dạy và học, khắc phục được điều này, gần như cánh cửa thành công đã mở sẵn. Sẽ không thể nào đưa một điều gì đó, và mong muốn người khác làm theo nếu như bản thân họ không sẵn sàng đón nhận. Vấn đề đầu tiên đặt ra là làm sao để sinh viên ý thức được rằng: Họ nhận được gì khi thay đổi? Chỉ khi nào sinh viên nhận thức rõ điều đó thì mới có hứng thú học tốt các môn đại cương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Nguyễn Khắc Bình (2012), *Đổi mới quản lý giáo dục đại học trong giai đoạn hiện nay*, Tạp chí Giáo dục, Kỳ 2, Số 300.
- [2] Lê Chi Lan, Đỗ Đình Thái, Cổ Tồn Minh Đăng (2016), *Đổi mới chương trình đào tạo theo hướng phát huy năng lực người học đáp ứng chuẩn đầu ra*, Kỷ yếu hội thảo Đảm bảo chất lượng năm 2016, Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn, Thành phố Hồ Chí Minh.
- [3] <https://tuoitre.vn/tho-o-voi-mon-hoc-dai-cuong-513639.htm>.
- [4] <https://laodong.vn/giao-duc/nhung-mon-dai-cuong-nhu-ap-luc-de-len-vai-175054.bld>.
- [5] giaoduc.net.vn/.../Sinh-vien-Viet-Nam-tut-hau-vi-nhung-mon-hoc-vo-bo-post165681 20/2/2016.

Ngày nhận bài: 04-4-2018. Ngày biên tập xong: 09-4-2018. Duyệt đăng: 23-7-2018